

behouden &

versterken

van de natuur

> **Natuur, milieu, bodem, water**

Natuur is niet alleen mooi, maar ook nuttig en noodzakelijk. Het zorgt voor schone lucht, schoon water en vruchtbare grond. Natuur levert voedsel en een omgeving waar mensen kunnen recreëren en tot rust kunnen komen.

De natuur staat aan de basis van ons bestaan en onze welvaart. Het is nog niet gelukt de achteruitgang van de natuur in Nederland te stoppen. Voor D66 is dat onacceptabel. D66 wil investeren in het behoud en de versterking van de natuur, zodat ook toekomstige generaties over deze natuurwaarden beschikken.

D66:

- > Kiest voor het voltooien van het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone. D66 houdt vast aan de geplande uitbreiding van natuurgebieden: 5.300 ha gerealiseerd in 2025.
- > Wil geen nieuwe activiteiten in Gelderse natuurgebieden. Behoud en ontwikkeling van het Gelders Natuurnetwerk krijgt voorrang.
- > Wil ruimte creëren voor particulieren en boeren om aan natuurbeheer te doen. D66 kiest voor samenwerking met natuurorganisaties en terreinbeheerders voor realisatie en beheer van het Gelders Natuurnetwerk.
- > Vindt natuureducatie belangrijk, hiermee wordt aan kinderen en volwassenen de schoonheid en het nut van natuur meegegeven.
- > Wil faciliteren dat braakliggende percelen omgevormd worden naar tijdelijke natuur.
- > Ziet schaliegas niet als duurzame energieoplossing. D66 Gelderland wil geen proefboringen en schaliegaswinning in Gelderland mogelijk maken. De verdere benutting van de voorraden fossiele brandstoffen vertraagt de noodzakelijke overgang naar duurzame energie.

natuurbeheer, door wie en hoe

Gelders Natuurnetwerk en Natura 2000-gebieden Sinds 2011 is het natuurbeleid een verantwoordelijkheid van de provincies, zoals afgesproken in het Natuurakkoord. Als gebiedsregisseur van het landelijke gebied zet de provincie zich in voor een versterking van de natuur, met oog voor een schoon milieu, waterkwaliteit, economie en toerisme. Dit betekent onder andere het beheer en het verbinden van natuurgebieden, in stand houden van bossen, beschermen van flora en fauna en investeren in een duurzame landbouw.

Bijna de helft van het grondgebied in Gelderland bestaat uit natuurgebied. Daarvan is de helft in beheer bij Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Geldersch Landschap & Kasteelen. Een kwart wordt beheerd door particulieren en een kwart door andere partijen (waaronder Rijk en waterschappen). D66 onderschrijft de Europese doelen om een Europees netwerk van waardevolle natuurgebieden op te zetten: het Natura 2000-netwerk. D66 wil dat de provincie het Gelders Natuurnetwerk en de Natura 2000-gebieden realiseert volgens de afspraken met het Rijk en Europa. Om dit te realiseren moeten alle mogelijke instrumenten, van grondruil tot onteigening, ingezet worden.

De Natura 2000-gebieden zijn gelegen in het Natuurnetwerk en worden beschermd via de vogel- en habitatrictlijn, met het doel om biodiversiteit te behouden. In deze gebieden leven bijzondere planten- en diersoorten in een bijzondere habitat die bescherming verdient.

Agrarisch natuurbeheer D66 wil dat de provincie actieve samenwerking tussen boeren en natuurorganisaties ondersteunt en stimuleert. Boeren kunnen daarnaast terreinbeheerders helpen met natuurbeheer en zo extra inkomsten genereren, terwijl natuurorganisaties boeren kunnen helpen met natuurvriendelijk beheer van sloot- en akkerranden. D66 steunt van harte de coöperaties van boeren en natuurorganisaties

die aan natuurbeheer doen. Dit levert kennisdeling op en brengt twee werelden die nog te vaak met de ruggen naar elkaar staan bij elkaar.

D66 vindt dat agrarische ondernemers efficiënt moeten omgaan met gewasbestrijding en bemesting. Door bijvoorbeeld gebruik te maken van groenbemesters kan uitspoeling worden verminderd. Het aanleggen van bloemrijke akkerlanden helpt bij het bestrijden van ziekten en plagen. De provincie kan voorlichting organiseren over alternatieve vormen van bemesting in samenwerking met de land- en tuinbouworganisaties en natuurorganisaties.

Initiatieven en handhaving D66 wil zoveel mogelijk natuurgebieden waar dit ecologisch verantwoord is, toegankelijk maken en op een verantwoorde wijze benutten voor recreatie. D66 wil hierbij ruimte bieden aan private initiatieven die duurzaam gebruikmaken van natuur en een deel van de opbrengsten gebruiken voor het beheer van die natuur. Daarmee wil D66 bijdragen aan het laten groeien van draagvlak voor natuur. Bestaande kwetsbare natuur wil D66 echter beter beschermen. Als er zaken aan de orde zijn zoals stroperij of dumping van afval wil D66 meer in handhaving investeren. Veel boeren, bedrijven en burgers hechten waarde aan de natuur en willen graag een bijdrage leveren. D66 vindt dat de provincie in samenwerking met bedrijven, burgers, natuurbeheerders en boeren moet bepalen, hoe beheerplannen in een gebied kunnen worden gerealiseerd.

D66 wil boeren de ruimte geven om een bijdrage te leveren aan de natuur of biodiversiteit op een manier die bij hen past. De provincie moet daarom flexibel omgaan met de invulling van natuurdoelstellingen in gebieden met een agrarisch karakter. D66 wil namelijk liever natuur in het hart van boeren, burgers en bedrijven dan vanaf de tekentafel op het provinciehuis.

Grondstrategie In afgelopen jaren is er meer over het Nationale Natuurnetwerk gediscussieerd dan gerealiseerd. Vooral de grondverwerving van Natuurnetwerkgebieden zorgt voor veel vertraging. D66 wil eerst gekochte grond inrichten, voordat de provincie weer nieuwe grond aankoopt. Het inrichten van nieuwe natuur biedt ook kansen aan de provincie. Nieuwe natuur kan gecombineerd worden met recreatie, zoals fiets- en wandelroutes, en wateropvang bij wateroverlast. Het is daarnaast duidelijk welke grond onderdeel is van het Nationaal Natuurnetwerk en in de toekomst verworven moet worden. Op die grond wil D66 geen nieuwe activiteiten toestaan die toekomstige inzet als natuur in de weg staan.

D66 legt de prioriteit voor natuurbescherming bij de Europees beschermde Natura 2000-gebieden. D66 vindt het aanvaardbaar dat landbouwers in de omgeving van die gebieden dan beperkt kunnen uitbreiden. Onteigenen van landbouwgrond is de minst wenselijke optie, maar als er geen alternatief mogelijk is en het belangrijke gebieden of verbindingen betreft, vindt D66 onteigenen noodzakelijk. Kleine stukken natuur die geen beschermde status hebben, willen we als D66 niet met kunst- en vliegwerk behouden, tenzij dit gebiedjes zijn die belangrijk zijn voor het functioneren van het netwerk. Verkopen daarvan vinden we een optie, om daarna het uitgespaarde geld en de opbrengsten te gebruiken voor het beheer van meer robuuste gebieden (gebieden die met weinig inspanningen in stand te houden zijn) of het aanleggen van buffergebieden rondom kwetsbare gebieden.

Ecologische verbindingen en natuurbeheer

Bij het aanleggen van het Gelders Natuurnetwerk is sprake van barrières en versnippering. Voor D66 ligt de prioriteit bij het verwerven van ontbrekende schakels tussen natuurgebieden. De keuze voor het soort verbinding is maatwerk. Verschillende diersoorten vragen om verschillende verbindingen. D66 wil dat waar mogelijk

bestaande bruggen en viaducten geschikt gemaakt worden voor medegebruik door dieren en andersom: dat je over ecoducten of wildwissels heen kunt lopen of fietsen (tenminste, als je de dieren daarmee niet verjaagt). D66 staart zich overigens niet blind op ecoducten: andere vormen van verbindingen kunnen wellicht 80% van de diersoorten veilig naar de overkant brengen voor 20% van de kosten voor een ecoduct.

Faunabeheer vormt een belangrijk onderdeel van het naar de provincie gedelegeerde natuurbeheer. In Gelderland is het gericht op het in stand houden van gezonde populaties, terwijl tegelijkertijd schade en overlast zoveel mogelijk beperkt wordt. Schade wordt vergoed door het Faunafonds, dat beheerd wordt door de provincie.

In het Ganzenakkoord is als uitgangspunt genomen dat aan trekganzen in de winter hun winterrust gegund wordt en dat sommige ganzensoorten die hier het jaar rond verblijven, in de zomer bejaagd kunnen worden, als preventieve maatregelen onvoldoende effect sorteren. Hoewel het Ganzenakkoord geen stand gehouden heeft, onderschrijft D66 Gelderland de uitgangspunten.

D66 wil een krachtige handhaving van bescherming van flora en fauna binnen en buiten natuurgebieden. D66 wil faunabeheer laten uitvoeren door wildbeheereenheden. Zij moeten transparant en integer omgaan met populatiebeheer en moeten beschikken over gekwalificeerde jagers. Wij vinden dat er bij gezonde populaties, die in omvang groeien, ook plaats mag zijn voor benutting door jacht.

water in al zijn facetten

Waterkwaliteit, -kwantiteit en -veiligheid

Het water in de provincie Gelderland verdient veel aandacht. We moeten niet alleen alert zijn op de veiligheid om bijna-overstromingen - zoals in 1993 en 1995 - te voorkomen (Deltaprogramma). Water is ook

belangrijk voor de binnenvaart, de natuur, land- en tuinbouw, voor het bereiden van zuiver drinkwater en voor het terugwinnen van grondstoffen. De klimaatsverandering in West-Europa zal vaker leiden tot grotere extremen, hoge en lage waterstanden en zowel veel als weinig waterafvoer van Rijn, IJssel, Waal en Maas. Lokaal is er een grotere kans op kortdurende, hevige regenbuien met een grote hoeveelheid neerslag. Regionaal kunnen er langere periodes van droogte voorkomen. De provincie heeft als wettelijke taak om samen met de waterschappen de waterkwaliteit, -kwantiteit en -veiligheid te waarborgen. De kosten van waterbeheer – voor bijvoorbeeld dijken, riolering en waterkering – hangen samen met de functie van een gebied. D66 vindt dat de provincie deze maatschappelijke kosten moet meenemen in beslissingen over de (toekomstige) inrichting van gebieden.

D66 staat voor een goed openbaar bestuur, ook als het gaat om water. Riolering, water-zuivering en drinkwaterproductie zijn gescheiden georganiseerd bij verschillende organisaties. Met het oog op een duurzaam en efficiënt openbaar bestuur wil D66 daarom inzetten op de vorming van regionale waterketenbedrijven om de drie verschillende taken op het gebied van water te bundelen.

Inzet bij het Deltaprogramma Het doel van het Deltaprogramma is dat de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening in 2050 duurzaam en robuust zijn. Voor Gelderland geldt dat afstemming met Duitsland nodig is om te bereiken dat de veiligheid van de Rijn integraal beoordeeld wordt en er voor de grens geen hoogte- en kwaliteitsverschillen in dijken ontstaan. D66 wil in het Deltaprogramma zo veel mogelijk inzetten op gedeelde voordelen met natuurprojecten, bijvoorbeeld door het aanleggen van klimaatbuffers te combineren met natuurontwikkeling. D66 vindt dat een gebied dat een grotere economische waarde vertegenwoordigt ook een lagere overstromingskans mag kennen en dus sterkere dijken mag krijgen. D66 wil daarnaast inzetten

op innovatieve alternatieven voor dijkverhogingen, meer ruimte geven aan het water, gebieden voor tijdelijke opslag van water en snelwegen als barrières voor het water. Bij de uitvoering moeten bewoners goed en tijdig worden geïnformeerd, zodat ze de mogelijkheid krijgen om in projecten te participeren.

Regionale waterveiligheid Het is belangrijk dat er geen nieuwe bebouwing gepland wordt in gebieden met een hogere overstromingskans. De huidige bewoners van die gebieden moeten meer rekening houden met wateroverlast. Bij de inrichting van watergangen moet meer rekening worden gehouden met een grotere kans op hevige stortbuien, zodat er voldoende mogelijkheden zijn voor tijdelijke opslag van waaruit de neerslag in de bodem kan wegzakken.

Waterkwaliteit Het grondwater in Gelderland is de belangrijkste bron voor de bereiding van ons drinkwater. Het is regenwater dat diep de grond in is gezakt (tussen 40 en 200 meter) en daardoor op natuurlijke wijze is gefilterd. Op weg naar beneden neemt het water verontreinigingen op die de kwaliteit kunnen verslechteren. De provincie is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het grondwater. Meerdere stoffen bedreigen de kwaliteit van het grondwater: medicijnen, nitraat uit mest, fosfaat uit kunstmest en pesticiden. Grondwater wordt ook vervuild door diepe grondboringen. Recent heeft Vitens twee winlocaties moeten sluiten omdat het water niet meer tegen aanvaardbare kosten kan worden gezuiverd.

D66 wil inzetten op het zuiveren van afvalwater van ziekenhuizen voordat het in het riool terechtkomt. Binnen de landbouw kan een slag gemaakt worden door het zuiveren en verwerken van mest (bijvoorbeeld door terugwinning van fosfaat en vergisting tot biogas). De techniek is beschikbaar, waterschappen kunnen faciliteren en de provincie moet de landbouwsector een duwtje in de goede richting geven. D66 wil aandacht

voor nieuwe bedreigingen die nog niet in de huidige regelgeving zijn opgenomen.

In 2009 was helaas slechts 3% van het oppervlaktewater in Gelderland ecologisch in orde. Het merendeel, 58%, was matig, 15% ontoereikend en 5% slecht. Sindsdien is er niet veel verbeterd. Vooral hoge belastingen met stikstof en fosfaat zijn problematisch. D66 wil maatregelen om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren. Voorkomen moet worden dat ongezuiverd afvalwater uit riolen in oppervlaktewater komt. Ook moet vervuiling door pleziervaart worden tegengegaan. Een betere kwaliteit van het oppervlaktewater leidt er ook toe dat het drinkwater een betere kwaliteit krijgt.

Drinkwaterwinning en natuur

Drinkwaterbedrijven hebben op dit moment veel natuur in beheer binnen hun winningsgebieden. Dat helpt hen om op die plekken de bodem schoon te houden. D66 vindt dat drinkwaterbedrijven nog meer hun rol als beheerder van natuur in hun winningsgebieden moeten nemen. Bovendien vinden we dat er boven strategische grondwatervoorraden meer natuur in beheer van drinkwaterbedrijven moet komen. Zo helpen natuur en drinkwater elkaar: de beschermde status van de natuur beschermt de grondwatervoorraden en de beschermde status van de grondwatervoorraden beschermt indirect de natuur.

Verspilling drinkwater Drinkwater is schaars, maar tegelijkertijd onderbenut. Slechts een kleine 2% van het leidingwater drinken we op. Het toilet echter is met 30% een grote verbruiker van drinkwater in huishoudens. Het zou mooi zijn als leidingwater beter benut wordt. In bestaande gebouwen is dat lastig te realiseren, maar in nieuwbouw zijn er zeker mogelijkheden. D66 vindt het geen taak van de provincie zelf om dit te stimuleren, maar vindt wel dat de provincie als aandeelhouder haar waterleidingbedrijf moet aansporen om meer voorlichting te geven over zuinig omgaan met drinkwater.

Grondwaterpeil Landbouw en infrastructuur (wegen, verhardingen) zijn belangrijke sectoren bij verdrogingsbestrijding. Het beheer van het grondwaterpeil heeft prioriteit bij het tegengaan van verdroging. Verdroging is een probleem omdat het leidt tot achteruitgang van de natuur in Gelderland, vooral de Veluwe maar ook enkele natuurgebieden in Oost-Gelderland en het Rivierengebied zijn in de loop van de tijd helaas verdroogd.

D66 vindt dat verdroging voorkomen moet worden. Daarom kiest D66 ervoor om de (economische) functie van een gebied af te stemmen op de mogelijkheden van het watersysteem en niet andersom. Zo blijft de inrichting van gebieden op lange termijn houdbaar. Daarnaast wil D66 dat de provincie bij de waterschappen aandringt op handhaving van beregeningsverboden bij droog weer. De provincie moet wat D66 betreft buffers aanwijzen rondom verdroogde gebieden waar bedrijven of burgers de verdroging niet mogen verergeren. Dan zal er niet nog meer water uit die gebieden wegtrekken. Dat is ook belangrijk omdat er in de toekomst meer kans is op langdurige periodes met weinig neerslag.

Kies je D66, stem dan ook Water Natuurlijk Tegelijk met de verkiezing van de Provinciale Staten worden in maart 2015 ook de bestuurders van de waterschappen gekozen. D66 doet daaraan mee als partner binnen de waterschapspartij Water Natuurlijk. De keuzes van de waterschappen hebben grote invloed op de ontwikkeling van natuur en recreatie. We roepen iedereen die de agenda van D66 een warm hart toedraagt daarom op om ook op Water Natuurlijk te stemmen. We kunnen een sterk Water Natuurlijk goed gebruiken om onze ideeën op het gebied van natuur, water, landschap, erfgoed en recreatie te verwezenlijken!